

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

red. en sekr. h. pootlaan 242, alkmaar

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

adm.: merelhoven 273, capelle a.d. ijssel

E. R. POSTMA — EINDHOVEN

De haren van uw hoofd...

Ten voorbeeld

„— Nietwáár? vond Pastoor Poncke. — Silentium, alstublieft, mijne Vrienden! Gelijk ik vóór u rijds met mijne zestig jaren, heb ik sedert vijftien jaren geen speldeknoop ingeboet aan peeskracht. Zulks wierd mij helder een week verleên. Gij allen kent den meteoriet, welken ik benut ten einde mijn rij-dier vlotter te bestijgen. Welnu: vijftien jaren weêrom poogde ik den steen van den bodem te lichten — zónder resultaat. Gepasseerde week trachtte ik het van her — zónder resultaat! Gij begrijpt hoe content ik was!”

Jan H. Eekhout vertelt in de „Binnenleiding“ van zijn boek (Pastoor Poncke): „Ik heb veel geglimlacht onder den arbeid“. Niet alleen vanwege een van de unieke motto's: „humor is een zacht moedig zijn.“ Maar ook vanwege de averechtse conclusies van zijn paap. Omdat Poncke de steen evenmin als vijftien jaar geleden kan tillen, is hij zeer tevreden: zijn spienkracht is er in niets op achteruitgegaan. Zelfs kinderen doorzien dat het niet klopt. Maar van hoeveel verkeerde conclusies, probleemstellingen, vragen en antwoorden bedienen wij ons niet vaak. Neem nu eens die woorden van Jezus: „en de haren van uw hoofd zijn ook alle geteld“ (Mt. 10 : 29, 30). Is nu de bedoeling dat wij vragen: weet God precies hoeveel haren er op mijn hoofd zijn? En op de hoofden van alle andere mensen? Houdt Hij het aantal bij als er een haar uitvalt of als er een bijgroeit? En geldt hetzelfde eventueel van het aantal mussen die er in onze wereld zijn? Staan ze geregistreerd en wordt de stand van moment tot moment boven bijgehouden?

Niet ten voorbeeld

U zult zeggen: maar God is toch al-wetend. En al-machtig en alom-tegenwoordig? Is dat dan niét zo? Staat het zo niet in de bijbel? Heet God niet bijv. „de Almachtige“, niet alleen in de 12 artikelen, maar ook in de H. Schrift — vanaf Gen. 1 : 17 tot Op. 19 : 15? Jazeker, zij het dat „de Almachtige“ vertaling is van het moeilijke woord Sjadaj (in het N.T. weergegeven met Pantokrator), terwijl de termen al-wetend en alomtegenwoordig als zodanig niét in de bijbel te vinden zijn. Wel horen we dat wat bij mensen onmogelijk is, mogelijk is bij God (Luc. 18 : 27). Ook dat God bij machte is oneindig veel meer te doen dan wij bidden of beseffen (Ef. 3 : 20). En evengoed dat God ons doorgrondt, ons zitten en opstaan kent, van verre onze gedachten verstaat. Maar verschaft dat aan de heren van de middeleeuwse scholastiek het recht hun Godskennis te gebruiken voor een intellectueel spelletje hersengymnastiek?

Want deze (eer filosofisch dan theologisch) geleerde heren vermeiden zich niet alleen in vragen als: hoeveel engelen gaan er op de punt van een naald? Maar ze ontwierpen ook een denk-beeld van God. God wist precies hoeveel luizen en vlooiën enz. er op aarde waren. Breiden we dat even uit, dan weet Hij als een soort centrale super-computer op elk gewenst moment hoeveel gras-prieten, boombladeren, denne-naalden en paardebloemen er zijn: Terwijl Hij eventueel ook zou kunnen vertellen hoeveel broodkruimels er in totaal vanmorgen op de ontbijtbordjes bleven liggen. Niets weerhiel deze heren ook om terzake van Gods almacht bijv. de vraag te stellen: kan God een steen maken zó zwaar dat Hij hem niet kan optillen? Erg

spits — maar ook erg oneerbiedig en totaal niet ter zake.

Denk-beeld

Prof. K. Schilder stelde indertijd al voor over Gods present-zijn te spreken i.p.v. over zijn *alomtegenwoordige* kracht (in Zondag 10 H.C.). Prof. B. Holwerda kwam bij Ex. 3 : 13, 14 tot de vertaling „Ik ben vast en zeker (met u)“, waarbij we het speculeren over Gods *zijn* laten voor wat het is en gaan spreken over Gods *doen*, Zijn grote daden. Zijn *doen* is enkel majesteit zegt de dichter van Ps. 111 dan ook verheugd. De H. Schrift wil ons wel degelijk een denk-beeld van God geven, het enige goede, maar geen caricatuur: geen onzinnige God, geen super- of opper-wezen. Wel „iemand“, een „persoon“ die leeft (i.t.t. baäl en alle andere goden: Ps. 115 : 135). Hij hoort, ziet, doet, verlost, bestraft, zegent. Hij is iemand voor wie je in aanbidding en verrukking kunt neerknielen. Die je kunt bejubelen, die je verwondering en verbazing opwekt en gaande maakt. Zoals de dichter van Ps. 139 zijn verbazing (en niet een leerstelling) uit als hij zingt: eer er een woord op mijn tong is, zie **HERE**, Gij kent het volkomen. U wist al wat ik dacht nog vóór ik het kon uitspreken. Dát is even een ontdekking. Net als het „boven bidden en denken“ en „wat bij mensen onmogelijk is, is mogelijk bij God“, bij de levende God! Wat een ontdekkingen en verrassingen voor Gods volk als ze die *levende* God tegenkomen, die je gedachten zelfs voorkomt, je helpt, hoort, redt, verlost. Zijn *doen* is inderdaad enkel majesteit!

Evangelie op markten en pleinen

Ja, want dáárin openbaart Hij zich en zien wij wie Hij is, wie Hij voor ons is. Zó ook heeft Jezus ons Hem geopenbaard. En in dié denken en leefwereld moeten we m.i. ook de woorden van Mt. 10 : 29, 30 plaatsen. Na een tijd van onderwijs zendt Jezus zijn discipelen er op uit als apostelen (gezanten): ...begeeft u... tot de verloren schapen van het huis Israëls (zó

ziet Jezus de Joden, evenals God zelf, vgl. Num. 27 : 17; 1 Kon. 22 : 17; Mc. 6 : 34), en zegt: Het Koninkrijk der hemelen is nabij gekomen... (10 : 6-8). Zij ontvangen macht over onreine geesten, ziekten en kwalen. Maar het bezit van deze macht mag hen er niet toe verleiden hier munt uit te slaan (vgl. 12 : 27, Hand. 19 : 13 v.v., Mc. 5 : 26). Het evangelie van Gods koninkrijk wordt aan „armen“ gratis uitgedeeld. Alleen, alleen...: „zie, Ik zend u als schapen midden onder de wolven...“ Denk je dat maar eens in... En: zij zullen u overleveren aan de gerechtshoven en zij zullen u gesellen in de synagogen... en gij zult door allen gehaat worden. Want, nietwaar, een discipel staat niet boven zijn meester. Terwijl de opdracht luidt: ...wat gij u in het oor hoort fluisteren (door Jezus), predikt dat van de daken! Zou u het vreemd vinden, als de discipelen bij zo'n opdracht wat wit om de neus werden. Dus bemoedigt Jezus hen. Misschien weer met een beeld zo van de straat of van de markt. Kijk even om je heen: worden niet twee mussen te koop aangeboden voor een grijpstuiver? En uit één daarvan zal ter aarde vallen zonder uw Vader. Misschien waren ook de kappers, de haarsnijders op straat bezig: hoeveel haren vielen er niet als de kam er door ging? En de haren van uw hoofd zijn ook alle geteld! Conclusie? Gevolgtrekking? Luister naar Jezus: weet dan niet bevreesd: gij gaat vele mussen te boven. Anders gezegd: voor God en zijn rijk en voor de verkondiging van het evangelie tel je één voor één oneindig veel zwaarder dan een marktplaats vol manden met mussen. Dáár komt het opaan: het besef „kostbaar“ (Ps. 116 : 15) te zijn in Gods ogen. Stefanus heeft dat tot in zijn dood beleefd. Gods *doen* is enkel majesteit? Wees dan niet bang als je als medearbeider in dat Koninkrijk mee mag doen? Met alle risico's van dien. Maar met de zekerheid geborgen te zijn in de holte van Gods hand. Wie de goede vragen stelt, krijgt het goede antwoord!

Behoudend en progressief en de „zeven” van Handelingen 6

Verleden maal hebben we gezien, dat het vasthouden aan een woord niet betekent, dat men daarmee ook de oorspronkelijke zin en bedoeling vasthoudt. Woorden hebben hun eigen geschiedenis. Ze kunnen het verband met de gewone leefsfeer verliezen en als een afgebrokkelde ijsschots afdrijven naar zee. Ze kunnen „heilig” en ze kunnen „profaan” worden. De plaats van het woord ten opzichte van de gehele leef- en werk-omgeving verandert dan. Je hoort niet meer wat de eerste hoorders erin hoorden. En je leest het anders dan de eerste lezers deden. Maar dat geldt niet alleen voor woorden en hun betekenis. Dat kan ook instellingen gelden.

We willen dat nu — voorzichtig, vragenderwijs en tastenderwijs — trachten toe te passen op een Schriftgedeelte, dat vanouds een grote en dominerende rol heeft gespeeld in de omschrijving van de dienst van de diakenen, namelijk op Handelingen 6.

De geschiedenis

De geschiedenis is genoegzaam bekend. Er ontstond te Jeruzalem gemor bij de Grieks sprekenden, omdat hun weduwen bij de dagelijkse verzorging verwaarloosd werden. De apostelen zien dan in, dat zij het verzorgingswerk in andere handen moeten leggen. En zo komt het tot de verkiezing en de aanstelling van de zeven mannen, die speciaal hun werk zullen maken van de verzorging van de arme leden van de gemeente. In vers 7, dat zowel een afsluiting van het voorgaande als een overgang naar het vervolg biedt, vernemen we, dat het Woord wies en dat de gemeente zich uitbreidde onder meer met een groot aantal priesters. Hieruit mogen we opmaken dat de vrede en de gezondheid in de gemeenschap zijn weergekeerd.

We moeten niet vergeten, dat we in Handelingen 6 met een geschiedenis te maken hebben. Er komt niet zomaar een nauwkeurig omschreven nieuwe ambtelijke dienst uit de lucht vallen. Neen, er wordt onder de leiding van de Heilige Geest voorzien in een konkrete nood, die door allerlei omstandigheden in het leven van de gemeente is binnengekomen. Een taalprobleem en daarin de moeite van de verhouding tussen

Kerkelijk Leven

„import” en „autochthone bevolking”... een veel te uitgebreide dagtaak voor de apostelen... een pijnlijk defekt in de verzorging van de behoeftigen. Ziedaar de nood waarin wordt voorzien. Laten we nu eens op twee manieren de taak van de „zeven” definiëren. Het geschiedenis-karakter van Handelingen 6 geeft ons de ruimte daarvoor.

1. Het is de taak van de „zeven” de tafels te bedienen en zo te voorzien in de behoeften van de weduwen in de gemeente.
2. Het is de taak van de „zeven” de oorzaak van de onvrede, die ontstaan is tussen twee groeperingen in de gemeente, weg te nemen en zo het herstel van de vrede en de harmonie te bewerken.

Als je de eerste omschrijving zou vergelijken met een as, dan is de tweede gelijk aan een ring die de as precies omsluit. De eerste omschrijving ziet op de armen, de tweede op de gemeente waarin die armen hun plaats hebben. De eerste omschrijving richt ons oog op de voorziening in de eerste behoefte, de tweede op de voorziening in een nood die — vanuit het konkrete voedselgebrek — het gehele leven naar lichaam en geest bij enkeling en gemeente gaat aangrijpen.

De goede wederzijdse betrekking tussen beide taakomschrijvingen

Het is een goede zaak beide taakomschrijvingen vast te houden. Zowel de „as” als de „ring” daaromheen! Wanneer de eerste omschrijving vergeten zou worden, dan zou het gevaar van „vergeestelijking” levensgroot zijn. En dan zou men zeer ongeestelijk kunnen eindigen met de „vrome” wens van Jakobus 2:16 „Gaaf heen in vrede, houdt u warm en eet goed!”... een „vrome” wens — een dóód geloof! Een levensgedrag dat zo „vloekt” met het goede en mooie Vredewoord, dat de kleinen er aanstoot aan gaan nemen en tot zon-

de worden verleid. Een verduistering van de liefde van Christus! Dat verstaan we zonder moeite. Maar als de tweede omschrijving vergeten wordt, dan loopt er ook iets fout. Dan dreigt de verzorging van de armen een ding op zichzelf te worden. En dan vindt het tegenovergestelde van „vergeestelijking” plaats, namelijk „verzakelijking”. Het is voorgekomen, dat diakenen „zitting hielden” en de armen voor zich lieten verschijnen. Dan werden de armen geholpen... nu ja, min of meer. Maar op zulk een wijze dat hun arm-zijn op een harde manier werd beklemtoond. Werd er ook onvrede weggenomen? Werd er een goede harmonie hersteld? Neen! De „polarisatie” binnen de gemeente werd alleen maar in de hand gewerkt. Het gezicht op Christus' barmhartigheid werd verduisterd. En zo werden er toch óók weer kleinen tot zonde verleid! Waarom die verzakelijke beperking tot wat eten en wat drinken en wat kleding? Waarom de geschiedenis van Handelingen 6 niet wat beter gelezen? Een oorzaak van onvrede wegnemen... vrede herstellen — dat is de taak!

Speling tussen „as” en „ring”

Een goede betrekking tussen beide taakomschrijvingen... dat was het eerste. Maar nu komen we ook op de „speling” tussen beide. Je kunt vandaag vaak konstaten, dat de as en de ring niet meer precies in en om elkaar passen. De ring is wijder geworden! De as zit er stellig nog in, maar hij is te nauw om het hele ringgat te vullen. Daar hebben we weer het ingewikkelde van de geschiedenisloop, van die afbrekende ijsschotsen en die langs glijdende oevers. De armen in Israël — met name de weduwen en de wezen — waren overduidelijk op de barmhartigheid van de broederschap aangewezen. Daar is de wet vol van. En zo was ook de weduwe in de gemeente van Jeruzalem van a tot z aangewezen op de barmhartigheid van de gemeenschap. Als hier iets haperde, dan stagneerde alles! Dan werd de levenskracht gebroken. Het financiële probleem, het voedselprobleem... het was zo groot dat het als het ware alles in zich kon opzuigen: taal-moeilijkheden, kulturele verschillen, de moeite van de relatie tussen Jeruzalemmers en „import”. Het was zo groot, dat het kon optreden als de oorzaak van de onvrede. Het nijpende gebrek vangt als het ware alle probleemlijnen op en het wordt ook weer het uitgangspunt voor de gedachten.

Die plaats heeft het financiële onder ons niet meer. Ik beweer geen moment dat het financiële probleem niet meer bestaat. Dat zou wel heel oppervlakkig geredeneerd zijn. Maar het heeft — door allerlei sociale voorzieningen voor

allerlei groepen van noodlijdenden — niet meer die éne grote dominerende betekenis als in Handelingen 6 het geval was. De as is er nog wel, maar de ring sluit er niet meer omheen. Er zijn nu — om het zonder beeld te zeggen — zo vele andere oorzaken van onvrede te noemen naast en soms zelfs bóven het financiële probleem. Financiën en voedsel slokken nu niet meer alle probleemlijnen eenvoudig op. Die andere probleemlijnen zijn veel meer een zelfstandig leven gaan leiden.

Het kan nog steeds een grote moeite zijn de „import” van een gemeente in het „oorspronkelijke bestand” te integreren, vooral wanneer verscheidenheid van volksaard en zelfs van ras zich doet gelden. Maar het is helemaal niet gezegd dat een vuur van onvrede juist weer op het financiële terrein tot een uitslaande brand zal worden. Denk ook eens aan het bejaardenprobleem dat door allerlei omstandigheden van medische, sociale en economische makelij tot zo'n massief en zelfstandig vraagstuk geworden is. Ook hier is het helemaal niet nodig dat onvrede en eenzaamheid juist in het financiële vlak hun „uitgang” zullen vinden.

Wie het financiële gezond maakt neemt ook nu nog werkelijk een oorzaak van onvrede weg en dient daarmee de vrede van de gemeente. Maar die oorzaak is bij lange na niet meer zo dominerend als ze was in de dagen van Handelingen 6. Terwijl het gevaar niet denkbeeldig is dat we die andere oorzaken, die in ons heden tot een grote importantie en zelfstandigheid gekomen zijn, „ambtelijk” over het hoofd gaan zien!

„Behoudend” en „progressief”

Het Woord wordt verkondigd: „In Christus is noch Jood noch Griek, noch man noch vrouw, noch werkgever noch werknemer, noch bejaard noch jong”. Aan allen gaf Hij zich gelijkelijk. En Hij houdt allen gelijkelijk omvat. Dat is het evangelie. Maar dat Woord moet in de gemeente gestalte krijgen. Het moet zich aftekenen in het gedrag, de omgangsvormen, de verhoudingen. Anders „vloekt” het gemeentegedrag met het goede Woord en worden de kleinen tot zonde verleid door de aanstoot die gegeven wordt.

Hier krijgen we zich op een groot terrein van concreet-praktisch werk... onder, bij en naast de bediening van het Woord. Wie zullen mij met mijn gebrek aan praktische zin nu eens de weg wijzen? Wie zullen mij met mijn verlegenheid een zetje geven? Wie zullen ons met onze vaak zo verspreide activiteiten en activiteitenjes leiding geven en onze werkzaamheden zinvol koördineren zodat het terrein werkelijk wordt

overzien? Is het werkelijk buiten de orde van Handelingen 6 om te zien naar mannen die hiervan speciaal hun werk maken? Die oorzaken van onvrede helpen wegemen, die vrede en harmonie helpen bevestigen... óók financieel maar niet uitsluitend financieel? Zo zouden we afstappen van de bediening der tafelen als een afzonderde zaak. Zo zouden we

de dienstruimte laten bepalen door de tweede omschrijving van de dienst zonder dat de eerste vergeten behoeft te worden. We zouden *progressief* zijn ten opzichte van de letterlijke beoordelingen van Handelingen 6: 2-slot en 4-slot. Maar zouden we daarmee niet te beter de zegen van de geschiedenis van Handelingen 6 behouden?

D. HOLWERDA — ZUIDHORN

Discussie inzake vrouwelijke ambtsdragers (4)

Wanneer nu in deze samenhang ook het verbod voor de vrouw valt om te 'leren' in de zin van 'onderricht geven' (1 Tim. 2:12), dan zullen we dit leren moeten verstaan als de keerzijde van dat pas besproken 'leren' (= „onderricht ontvangen” in de zin van „publiek consult vragen in praktische problemen”). Inderdaad vertoont het werkwoord 'didaskēin' (onderrichten) en de daarmee samenhangende zelfstandige naamwoorden 'didachē' en 'didaskalia' verschillende betekenis-nuances. Dat is een punt dat nogal eens vergeten wordt: naast een algemene krijgt een bepaald woord in het spraakgebruik vaak ook een of meer bijzondere betekenissen. Men denke aan wat we boven opmerkten over 'topos' (plaats).

Misschien hebben de lezers intussen wel opgemerkt, dat men in teksten als 1 Cor. 14:34 het woord 'ekklēsia' beter kan vertalen met '(gemeentelijke) samenkomst' dan met 'gemeente': weer zo'n voorbeeld van een betekenisverbijzondering.

Nu blijkt uit het nieuwtestamentische spraakgebruik, dat men onder 'didaskēin' meermalen moet verstaan — zoals ook reeds door anderen is gezien — het geven van aanwijzingen voor de praktijk van het christelijk leven. Zo wordt b.v. in 1 Tim. 5:17 'onderricht' apart genoemd naast 'woord-(verkondiging)'. Ook in 1 Cor. 14:6 is het 'onderricht' maar één bepaalde vorm van het 'wijs maken tot zaligheid' van de gemeente naast 'openbaring', 'kennis', 'profetie'. Dat het hierbij ging om concrete toespitting op de *praktijk* blijkt uit het feit, dat het woord vaak voorkomt in één adem met 'parakalein', een woord dat zich niet in één nederlandse term laat vangen, maar waarbij men zich moet voorstellen, dat je naast iemand komt zitten om — al naar het geval ligt — hem moed in te spreken, hem terecht te wijzen, hem te zeggen 'doe nu eens zus of zo'. Deze verbinding vindt men b.v. in 1 Tim. 4:13; 6:2; Tit. 1:9 (waar een heel sterke ineenstrengeling van beide activiteiten tot uitdrukking komt); Rom. 12:7. Paulus zal dus in 1 Tim. 2:12 be-

doelen, dat een vrouw zich in de samenkomsten ook van het *geven* van dergelijke praktische adviezen aan de mede-gemeenteleden moet onthouden. Men zal het zich nl. niet zo moeten voorstellen, dat de scheiding tussen 'practische adviezen gevenden' en 'practische adviezen ontvangenden' samenviel met die tussen oudsten en 'gemene gelovigen'. Integendeel: Paulus zegt in 1 Cor. 14:26 „wanneer gij samenkomt, heeft ieder... een 'didachē'.” Wij zullen ons dan ook moeten voorstellen, dat in de discussie over concrete problemen degene die 'met iets zat' waarover hij zijn medebroeders wel eens wilde raadplegen, toch zelf op zijn beurt een ander weer diende met een advies in diens moeilijkheden. Van deze discussie zal de vrouw zich naar beide zijden (zowel in 'vraag' als in 'antwoord') hebben te onthouden.

Wij moeten nog even terugkomen op één passage uit het in het voorgaande behandelde 1 Cor. 14: een passage die zowel een probleem als een belangrijk gegeven bevat. We willen hier alleen het laatste behandelen, en het probleem sparen voor een andere gelegenheid. We hebben er op gewezen, dat 'didaskēin' (= 'leren' in de zin van 'onderricht geven') in het N.T. o.a. in de speciale zin gebruikt wordt van 'het geven van praktische adviezen voor de beleving van het evangelie'. En dat het, in deze zin gebezigd, vaak verbonden wordt met 'parakalein' (= bemoedigen, vermanen; in 't algemeen: pastoraal toespreken). We hebben gemeend het 'didaskēin' uit Tim. 2:22 zo te moeten opvatten, zulks in verband met het daarop betrokken 'manthanein' ('leren' in de zin van 'onderricht ontvangen') in 2:11, waarvan we de specifieke zin opspoorde via een vergelijking van 1 Cor. 14:35 met het begin van Luc. 3. Nu, waar ik thans opmerkzaam zou willen maken, is het volgende: in 1 Cor. 14:31b lezen we: „opdat allen leren (d.i. onderricht ontvangen) en allen bemoedigd worden”. Wat opvalt — en waaraan tot dusver, voor-

zover ik weet, onvoldoende aandacht is geschonken — is dat, juist zoals elders 'didaskēin' met de bedrijvende vorm van 'parakalein' samengaat (dus: 'onderricht geven' met 'bemoedigen', zo hier de tegenhanger van 'didaskēin', nl. 'manthanein', met de lijdende vorm van 'parakalein' (dus: 'onderricht ontvangen' met 'bemoedigd worden'). Dat pleit ervoor 'manthanein' hier in de eerder besproken specifieke zin te nemen ('consult krijgen over praktische vragen').

De winst van deze exegese voor het verstaan van de samenhang in Paulus' betoog ligt voor het grijpen, maar is niettemin verrassend. Immers

a) nu blijkt, dat Paulus — behalve over de 'psalm', die blijkbaar geen problemen opleverde — over *alle* in v. 26 opgesomde elementen van de gemeentelijke samenkomsten heeft gehandeld, ook over de 'didachē'. (Bij de gangbare exegese was die onder de tafel geraakt.)

b) Dan blijkt er dus een lijn te lopen van 'didachē' in v. 26 via 'manthanein' (+ 'parakalein') in v. 31b naar 'manthanein' in v. 35.

En nu wordt de opbouw van dit schriftgedeelte opeens veel doorzichtiger. Paulus snijdt de volgende onderdelen van de bijeenkomsten aan:

- 1) 'didachē'
- 2) openbaring
- 3) glossolalie (+ de uitlegging daarvan)
- 4) profetie (deze al aanstonds aan het begin van hfdst. 14 aan de orde gesteld).

Bij de uitwerking gaat een algemene richtlijn voorop (v. 26 slot). Dan worden achtereenvolgens besproken:

- 3) glossolalie (+ de uitlegging daarvan) in v. 27/28
- 4) profetie in v. 29
- 2) openbaring in v. 30
- 1) 'didachē' in v. 31b.

Bij het neerschrijven van de afrondende conclusie in v. 39, waarbij hij de verhouding van het gewicht der beide elementen, waarover hij zich speciaal ten doel had gesteld te schrijven (vgl. vv. 1-25), nog eens kort resumeert, bedenkt hij, dat hij toch nog een woord kwijt moet over de vrouwen. Hij doet dit, zoals we zagen, in een uitspraak (v. 34/35), die formeel duidelijk aanknoopt bij v. 39/40.

Nu valt het echter op, dat hij t.a.v. de door de vrouwen in de samenkomsten te leveren bijdrage zich slechts over twee van de vier genoemde onderdelen uitlaat, nl. over 3 (glossolalie) en 1 ('didachē'). Hij zwijgt echter over 2 (openbaring) en 4 (profetie).

T.a.v. punt 2 lijkt mij de reden van dit zwijgen onmiddellijk duidelijk: openbaring is een rechtstreeks ingrijpen van God, waarvoor alles en iedereen opzij moet (v. 30). Of die openbaring nu aan een vrouw of aan een man ten deel valt, maakt niet het minste verschil. Over 'openbaring' behoeft de apostel het dus niet nog eens apart te hebben, nu hij de rol der vrouwen in de eredienst bespreekt.

Het zwijgen over punt 4 kan op het eerste gezicht meer bevreesdheid wekken. Op het profeteren ligt immers in heel dit hoofdstuk de volle nadruk. Toch is de reden van Paulus' zwijgen

op dit punt, nu het over vrouwen gaat, niet zó ver te zoeken: *over de regel die vrouwen bij het profeteren in acht moeten nemen heeft hij nl. al gehandeld, en wel in hfdst. 11!*

Daarmee vinden we achteraf uit de opbouw van 14:26-40 nog eens extra bevestigd wat we reeds op andere gronden concludeerden: dat Paulus in hfdst. 11 handelt over het profeteren van vrouwen in de gemeentelijke samenkomsten.

Ik hoop hiermee een bijdrage te hebben geleverd tot het verstaan van de in de discussie rond het ambt der vrouw meest relevante schriftgedeelten in het kader van hun tijd.

M.i. is het niet vol te houden, dat in 1 Cor. 14 en 1 Tim. 2 aan de vrouw in de gemeentelijke samenkomsten categorisch en voor alle tijden het zwijgen wordt opgelegd. Paulus waakt hier over de voor zijn tijd gewenste zede in het verkeer — ook binnen de gemeente — van vrouwen en mannen en over de rechte verhouding van de vrouw tot haar man in het huwelijk. De regels voor laatstgenoemde verhouding zijn blijvend verankerd in de schepping; maar de regels voor het eerstgenoemde gedrag zijn mede afgestemd op het vigerende cultuurpatroon.

Men kan hier een vergelijking trekken met een bepaling, vastgesteld op het in Hand. 15 beschreven apostelconvent, nl. het gebod „zich te onthouden van bloed en van het verstikte” (v. 29). Daaraan bindt men in onze kerken toch allang niet meer? En dat ondanks de plechtige verzekering aan het begin, dat het „den Heiligen Geest heeft goedgedacht” (v. 28) dit voorschrift te geven! Maar de tijdgebondenheid is evident. Jacobus heeft nl. als motivering voor deze gedragsregel aangevoerd (v. 21), dat de mozaïsche wetten al generaties lang in praktisch iedere stad tot gelding waren gekomen. Het Christendom stoelt op het Jodendom en kan de daar sinds eeuwen vigerende praxis niet ruw opzij zetten. Maar dit motief zal na een of twee generaties wel zijn weggeëbd.

Welnu: ook wat het publieke verkeer van vrouwen met mannen betreft, zijn de verhoudingen van Paulus' dagen verleden tijd. De vrouw is (gelukkig, mits ze „haar vrijheid niet gebruikt als een oorzaak voor losbandigheid”; maar dat geldt van ál onze christelijke vrijheden!) niet meer opgesloten in haar huis, maar kan zich vrijelijk in het openbare leven bewegen, zonder aan de eisen der zedigheid te kort te doen. Predikant en ouderling kunnen zonder dat iemand er wat achter zoekt een zuster der gemeente in haar eigen kamer een bezoek brengen. Meisjes en jongens bevolken samen onze scholen, de christelijke niet uitgezonderd (zelfs de gereformeerde niet!). Tal van vrouwelijke docenten geven daaraan les. Niet zelden zijn ze directrice van een onderwijsinstelling met ook mannelijke leerkrachten. En het waren en zijn vaak juist de christenen in ons goede vaderland die met de diepste eerbied opzien en opzagen naar de vorstinnen die sinds 1890 ons regeerden.

D. W. L. MILO — DALMALLY

GOEDE MORGEN!

Goede morgen! Dat zegt u toch ook, van tijd tot tijd? Natuurlijk doet u dat. En als wij goede morgen zeggen bedoelen wij, dat we een slaapperiode hebben afgesloten. Dat we overgaan tot de orde van de dag. Dat is goed. Alles moet met mate: zowel eten en drinken als vasten, zowel werken als ontspannen en rusten, zowel wakker zijn als slapen. „Dat onze slaap gematigd zij”, zegt het oude avondgebed achter in ons kerkboek. En als wij op tijd kunnen slapen, ons onbewust mogen zijn van de dagelijkse zorgen, is dat een gave; al moet die gave ook met slaappmiddelen aanvaard worden — toch kunnen wij er onze accu door bijladen, onze kracht vernieuwen. Als „'t lichaam door den slaap verkwikt zich weder tot den arbeid schikt”, dan komt ons een goede morgen-wens zeer van pas. Dat rugsteuntje is net goed, als we het harnas aangespen. We kunnen er dan weer tegen.

Wat is slaap eigenlijk? Weet u het? Weet ik het? Weet de dokter het? De slaap is, zeggen ze, medisch gezien een wonder. Nog nooit heeft iemand kunnen uitleggen wat slaap precies is. Of hij was zelf in slaap gevallen voor hij het wist — ofwel zijn hoorders waren zo ver, voor hij het hun had uitgelegd.

Niet zelden is slaap vergeleken met de dood, zelfs gezien als een vorm van dood-zijn. Een Duits filosoof zei eens: „Alles wordt ons tot genot: zelfs de dood, want de slaap is de genoten dood”.¹⁾ Een Frans filosoof wist het nog beter: „Zonder de slaap, die de tijdelijke dood is van verdriet en leed, zou de mens de dood niet met gelatenheid afwachten”.²⁾ Maar een Engelse dichter schreef: „Slaap, zoete slaap, zachte voedster der natuur”.³⁾ Die speculeerde niet, maar bleef het dichtste bij de werkelijkheid.

Toch. Als u de bijbel leest blijkt de slaap wel degelijk iets met de dood te maken te hebben. Dat de slaap als *beeld* voor de dood wordt gebruikt, ziet u op vele plaatsen. Voor Mozes stierf zei de Heere tegen hem: gij zult slapen met uw vaderen.⁴⁾ Toen Job zich beklaagde over zijn geboorte en wenste voortijdig weggenomen te zijn, zei hij: ik zou neerliggen, ik zou slapen.⁵⁾ En tot Daniël zei de Heere: velen, die in het stof der aarde slapen, zullen ontwaken.⁶⁾ Onwillekeurig gebruikten ook de statenberijmers dit beeld, toen zij dichtten: wie leeft er, die de slaap des doods niet eens zal slapen?⁷⁾

Maar in de bijbel wordt de slaap ook vaak *vergeleken* met de dood, zonder daarmee vereenzelvigd te worden. Toen Elia op de Karmel, om een voorbeeld te noemen, de Baälspriesters aanvuurde, zei hij: misschien slaapt uw god wel.⁸⁾ Dat was erg vriendelijk gezegd, want hij bedoelde: uw god is zo dood als een pier. Toen Saul de jonge David naar het leven stond „was een slaap des Heeren over al zijn soldaten gevallen”, zegt de bijbel.⁹⁾ Dit betekent toch, dat ze kinderen des doods waren — weerloos in Davids handen? En toen Elia had geklaagd dat het genoeg was geweest, legde hij zich neer.¹⁰⁾ Waarom — om te slapen? Natuurlijk om te sterven. Hij had er genoeg van.

Toen Paulus de christenen te Corinthe opriep om het lichaam des Heeren wel te onderscheiden, zei hij waarschuwend: daarom zijn onder u vele zwakken en kranken en velen „slapen”.¹¹⁾ Jawel — maar in de nieuwe vertaling staat: niet weinigen „ontslapen”. Waaruit blijkt, dat niet alleen taalkundig de woorden slapen en ontslapen vlak bij elkaar liggen; maar ook dat het liggen in de zonde, slapend zondigen, gelijk staat met levend dood zijn.

Het wordt nog moeilijker wanneer we in het nieuwe testament lezen over de gestorven Lazarus en het gestorven dochttertje van Jairus. In beide gevallen¹²⁾ zei onze Heiland dat ze „sliepen”; wetende dat ze echt gestorven waren. Ja de beruchte God-is-dood-theorie van moderne theologen schijnt al in het oude testament te zijn aangereikt. Want aangezet door de Geest roept een psalm-dichter uit: waarom zou Gij slapen, Heere, ontwaak!¹³⁾ En geloof maar niet, dat hij de God van Israël in slapende toestand dacht; hij betwijfelde glashard of God wel leefde. Hij sprak immers God aan zoals Elia spottend de Baälspriesters

M. R. VAN DEN BERG — LEIDEN

JEREMIA

Jeremia's fout

Er zit nl. iets verkeerd bij Jeremia. Er leeft bij hem een stuk verwijt en wrok jegens Jahweh, waardoor hij een volkomen vertekend en verwrongen beeld van God ophangt.

Het valt wel te begrijpen hoe hij daartoe kwam. Zeker wel. Maar dat neemt niet weg, dat het verkeerd was. Hij heeft de twijfel gelegenheid gegeven zich vast in hem te nestelen. Daardoor vertrouwde hij God en zijn beloften niet meer. En zo is alles in een verkeerd perspectief komen te staan. Hij kan nu niets meer in het juiste licht zien. God is voor zijn besef een onbetrouwbare beek geworden.

Dat is verkeerd bij Jeremia. En als dat niet verandert, als hij vanuit dit verkeerde perspectief blijft leven, kan hij niet langer Jahweh's profeet zijn. Dat is onmogelijk.

Wie God niet meer vertrouwt en niet meer uitgaat van Gods beloften, maar van wat hij om zich heen ziet, kan niet meer de mond van Jahweh zijn.

Daarom zegt Jahweh: keer terug, Jeremia. Door de twijfel ruimte te geven en door de omstandigheden waarin je verkeert reëler te vinden dan mijn beloften, ben je ver bij Mij vandaag geraakt. Keer je om. Kom bij Mij terug. Dan neem Ik je weer in mijn dienst. Dan zal Ik je weer door je spreken. En laat je houding niet meer bepalen door de mensen. Laat je door hun optreden niet meer van je vertrouwen op Mij afbrengen. Want dan zet je de zaken juist op hun kop. Niet jij moet onder de indruk komen van hun ongeloofshouding, maar zij behoren zich te richten naar het woord dat je namens Mij spreekt (15 : 19).

En als je je zo niet meer oriënteert op de omstandigheden en de mensen om je heen, maar weer op Mij, zal Ik je onaantastbaar maken voor hun optreden en hun gewelddadigheid. Dan mag je er zeker van zijn, dat Ik bij je ben om je te helpen en te redden. (15 : 20, 21).

Verliezen om te vinden

Jeremia had er moeite mee de

smaad van het evangelie te dragen. Doordat hij de mond van Jahweh was, raakte hij temidden van zijn volk hoe langer hoe meer geïsoleerd en in druk. Hij zag zich steeds meer levensmogelijkheden ontglippen.

Dat is iets, zegt Jezus, waarop iedereen die Mij wil volgen, zich moet voorbereiden. Indien iemand achter Mij wil komen, die verloochene zichzelf en neme zijn kruis op en volge Mij (Matth. 16 : 24). Christus volgen betekent jezelf verloochenen. Het is afstand doen van het door en door menselijke verlangen zelf je leven uit te stippen. Ieder mens wil dingen doen en bereiken, die hijzelf mooi en leuk vindt. Daar doen we ook alles voor. Het is toch immers óns leven. Daar mogen we toch zelf over beslissen? We mogen toch zelf weten hoe we het zullen inrichten?

Maar Christus zegt: dat is niet waar. Ik bepaal het leven van wie achter Mij wil komen. Dat vraagt om bereidheid jezelf te verloochenen, je kruis op te nemen, je leven te willen verliezen. Dat wil zeggen: de weg die Hij gaat, aanvaarden, ook als Hij een heel andere richting inslaat dan jezelf wilde gaan.

Maar als we dan gaan tegensputteren en toch gaan proberen iets

HULP BIJ BIJBELSTUDIE

van ons eigen leven te redden, omdat we vinden dat we er met Christus wat bekaaid afkomen, als we toch ons graantje nog willen meepikken van wat de wereld te bieden heeft, verliezen we het contact met Christus. Dan raken we ons leven kwijt.

Maar zegt Jezus: keer je om. Kom bij Mij terug. Want alleen als je je vol vertrouwen aan Mij overgeeft en achter Mij aan loopt op de weg die Ik ga, vind je het werkelijke leven.

En hoe zwaar die weg dan ook mag zijn, dan hebben we de belofte dat Hij bij ons is om ons te helpen en dat we meer dan overwinnaars mogen zijn door Hem die ons heeft liefgehad. We vinden het leven alleen wanneer we het willen verliezen.

opmonterde. En Asaf was meer dan blij toen hij ontdekte, dat de God van Israël waarlijk leeft: dat Hij „ontwaken” kan.¹⁴⁾

—o—

Bij slapen behoort: wakker worden. En dat wakker worden kan een ontnuchtering betekenen — of een troost. Na een nachtmerrie ademen we op. Na een heerlijke droom komen de dagelijkse zorgen te sterker op ons af. Toen aan Daniël voorzeggd werd, dat degenen, die in het stof der aarde slapen, zullen ontwaken, kwam er dan ook bij: tot eeuwig leven — of tot afgrijzen. Er is een goede morgen voor velen — er is geen goed bij voor anderen.

David wist dat al. Toen hij roerend de Heere aanbad zei hij: ik zal verzadigd worden met Uw beeld als ik zal opwaken.¹⁵⁾ En elders zong hij: word ik wakker dan ben ik nog bij U.¹⁶⁾ Toen hij door zijn zoon Absalom werd opgejaagd, sliep hij, vertrouwend op de Heere en werd wakker door de morgen-groet van zijn hemelse Vader.¹⁷⁾

Geen wonder dat deze voorbeelden ons worden voorgehouden met het oog op onze levenskoers. Want: slapen wij of zijn wij wakker? Laten wij de Heere zijn gang gaan, voor ons, over ons, zonder ons? Of zijn wij er bij als de haan van Petrus, om elkaar het Woord in herinnering te brengen?

Paulus wist het wel. Die zei tegen zijn leerlingen te Saloniki: laat ons niet slapen maar waken.¹⁸⁾ Tegen de Romeinse christenen: het is tijd om uit de slaap te ontwaken.¹⁹⁾ En voor de broeders te Efeze haalde hij een destijds bekend lied aan: ontwaakt gij die slaapt en staat op uit de dood — en Christus zal over u lichten; een lied, dat wij overigens vandaag nog graag zingen.²⁰⁾

—o—

Al deze dingen zijn zo duidelijk dat het water naar zee dragen is om ze op te schrijven, te herlezen. En toch. De slaap heeft ons christenen al zo vaak overmand, dat we elkaar niet vaak genoeg kunnen wakker schudden. O wist u dat? Nu, dan wist u ook dat bij de voornaamste momenten van de heilsgeschiedenis de getuigen in slaap zijn gevallen? Denk aan Christus' moeilijkste uren in Gethsemane. Zijn leerlingen waren er bij in slaap gevallen, och ja. Ze schrok-

ken zich dood toen hun Meester hen slapende aantrof.²¹⁾ En beziel met de beste voornemens vielen ze toen maar weer in slaap, och ja. Wat konden ze ook voor Hem doen eigenlijk? Als Hij het niet zelf doet? Wat kunnen wij vandaag eigenlijk voor Hem doen? Als Hij het niet zelf doet, zouden wij er dan iets van terecht brengen? En zo slapen we in.

Er is nog zo'n frappante plaats in de bijbel. Toen Jezus na zijn opstanding in gesprek was met Mozes en Elia... De een was 800 jaar dood, de ander over de 1000 jaar. Het is gewoon niet te geloven als er geen twee of drie getuigen bij geweest waren. Net zo'n machtig wonder als de verheerlijking van de Heiland door zijn Vader zelf! En kijk, die twee of drie getuigen, die het wonder lange tijd onder zich hebben gehouden, vielen er bij in slaap. Pas toen ze ontwaakten zagen ze zijn heerlijkheid.²²⁾ Het meeste hadden ze gemist. Mooie getuigen, zou een rechter vandaag zeggen. Maar mooi of niet: ze zagen zijn heerlijkheid. Als u ooit een voorbeeld van Gods bodemloze genade zoekt — de slapende getuigen mochten Gods heerlijkheid zien!

—o—

Daar zitten we dan vandaag. Vechten we nog tegen de slaap? Of geven we ons gaarne gewonnen? Zien we nog iets van de machtige daden des Heeren — of zijn onze oogleden bezwaard? Wachten wij wakker de komst van de bruidegom af — of verbranden wij nutteloos onze lichtjes? Gaat onze liefde, ons geloof, onze hoop in de kerkstrijd zitten, in de broedertwisten, in de kerkelijke organisatie? Of zingen wij psalmen in de nacht: maranatha, kom Heere Jezus?

Het is maar een vraag. En u hoeft er niet om wakker te liggen. Mits — zegt Paulus — u slapend dan wel wakend maar met Christus leeft. Dan kunt u nog even voort. Tot de dag aanlicht en wij Gods heerlijkheid mogen zien. En dát zal een goede morgen zijn!

1) Hebbel - 2) de Goncourt - 3) Shakespeare - 4) Deut. 31:16 - 5) Job 3:13 - 6) Dan. 12:2 - 7) Ps. 89:49 - 8) 1 Kon. 18:27 - 9) 1 Sam. 26:12 - 10) 1 Kon. 19:5 - 11) 1 Cor. 11:30 - 12) Joh. 11:11 en Matt. 9:24 - 13) Ps. 7:7 en 35:23 en 59:6 - 14) Ps. 78:65 - 15) Ps. 17:15 - 16) Ps. 139:18 - 17) Ps. 3:6 - 18) 1 Tess. 5:6 - 19) Rom. 13:11 - 20) Ef. 5:14 - 21) Matt. 26:40, 43 - 22) Luc. 9:32.

H. J. JAGER — KAMPEN

Zo was het (9)

Een vorig praatje ging over goede werken. Een vergeten hoofdstuk voor vele christenen. Ook gereformeerden wisten en weten er geen raad mee. Waarom eigenlijk niet? De Here Jezus en de apostelen hadden er geen moeite mee.

Bij goede werken moeten we niet denken aan wetwerken, maar aan werken, die voortkomen uit geloof. Wie uit de wet leeft wil bij God verdienen. Hij leeft niet als een kind van God, maar als een slaaf. Hij heeft eigenlijk angst voor God. Is bang voor de zweep om zo te zeggen. Hij gaat niet uit van Gods genade maar wil genade kopen. Terwijl genade niet te koop is.

Wie leeft uit het geloof in Gods genade wil leven naar de wet van de HERE. Wil luisteren en doen naar het onderwijs van de hemelse Vader. Wil leven naar aanwijzing van het Evangelie. Naar de wil van de barmhartige God en Vader, die zegt: Dit is de weg van het leven. Loop daar langs. En dát is de weg naar het verderf. Pas op, dat je daar niet op raakt. De Wet van de HERE is meer waard dan goud en is zoeter dan honing.

Welgelukzalig de man of vrouw, die goede werken doet. Tot Gods eer, tot heil van de naaste en tot zekerheid van het geloof.

Over het laatste wil ik nu iets zeggen. De catechismus leert ons, dat een gelovige goede werken mag doen, o.a. om uit de vruchten van z'n geloof zeker te zijn. Vrij algemeen is dat als volgt verklaard: Er is iemand, die niet zeker weet of hij wel echt gelooft. Hij durft Gods beloften van vergeving en leven niet zomaar aannemen. Leeft dus in onzekerheid. En wil nu uit de vruchten opmaken of hij wel echt gelooft. Dan gaat hij aan het tellen van z'n goede werken. En komt dan gewoonlijk tot de slotsom: Ik zal wel niet echt geloven. Want de vruchten zijn schaars, en wat wormstekig, soms rot. Want onze beste werken zijn immers met zonde besmet? Bovendien: goede werken zijn zulke, die voortkomen uit een waar geloof. Maar wie niet weet of hij een waar geloof heeft, hoe zal hij de vruchten dan kunnen keuren? Hij moet ze wel afkeuren, hij weet immers niet of ze wel uit een waar geloof voortkomen!

Maar zó is de bedoeling van de catechismus stellig niet. Ons leerboek wil zeggen: Het geloof kan alleen bewaard worden als het vrucht draagt. Het kan alleen bloeien als het goede werken voortbrengt. Alleen in het klimaat van een leven naar het Evangelie kan het geloof rijp en sterk worden, groeien en bloeien.

Dit beeld van groei en bloei is toch wel duidelijk? Een boom, die geen vrucht draagt

tiert niet. Wordt niet sterk en groot. Een vruchtdragende boom wordt van het vrucht dragen niet zwak, maar sterk. Al vrucht dragend groeit hij. Z'n wortels graven zich steeds dieper in de grond, z'n kroon reikt al hoger. In z'n ouderdom is hij nog fris en groen. Zo is het nu ook met de rechtvaardigen, die groeien als een palmboom. Door het doen van de wil van de HERE wordt hun geloof sterk en zeker. Als vanzelf. Niet door hun goede werken op te tellen. Maar door ze te doen.

Want er staan slechte tegenover en wie zal uitmaken welke de overhand hebben? Wie uit de vruchten wil opmaken of z'n geloof wel echt is, doet als iemand, die eerst vruchten in de lucht wil zien hangen, om daarna een boom te planten! Kan iemand zich een kweker voorstellen, die voor een lap grond staat en in de lucht staat te staren en te turven of er al peren of appels in de lucht hangen, om daarna een boomgaard aan te leggen? Zulk een man is er niet en als hij er wel zou zijn zouden we zeggen: die man is niet wijs. Welnu, zó is het ook met iemand, die z'n goede werken optelt om dan te besluiten: ik geloof toch wel echt. Trouwens, niemand doet zo in werkelijkheid. Of als hij het wel doet is hij niet wijs. Doet althans niet wijs.

Als een gelovige in zonde valt en in de zonde gaat leven, dan kan z'n geloof niet bloeien. Het gaat kwijnen en op de duur verdorren. Maar een gelovige, die waakt en bidt en bang is voor het pad der zonde en die met een heilige zorgvuldigheid z'n redding werkt,

die wordt zó, op die manier, sterk in het geloof. Een eikeboom der gerechtigheid. Fris en groen in z'n ouderdom. Alleen in het klimaat van een leven in de vrees des HEREN tiert de zekerheid van het geloof. Maar in het klimaat van de zonde sterft het geloof af en verdort en gaat dood. Laat me nog een beeld gebruiken: Ge hebt een plant. Die licht en warmte nodig heeft en water om te bloeien. Als zij dat krijgt dan gebeurt dat ook. Maar nu zet ge die plant in een kelder, waar geen licht en warmte doordringt. En ge geeft geen water op tijd. Dan staat de groei stil en als het lang duurt gaat ze dood.

Zou het gemis aan zekerheid van het geloof daaraan liggen, dat veel christenen slordig leven? Meer vrees voor mensen hebben dan voor God? De mammon dienen? Onkuis leven? Geen ernst maken met de strijd tegen eierzucht of genotzucht of heerszucht? Voor mij is dat geen vraag.

Omgekeerd is het waar wat Psalm 1 zegt: „Welzalig de man, die niet wandelt in de raad der goddelozen, die niet staat op de weg der zondaren, en niet zit in het gestoele der spotters... Hij is als een boom geplant aan waterbeken, die z'n vrucht geeft op z'n tijd, welks loof niet verwelkt, wat hij onderneemt gelukt. Niet also de goddelozen (al horen ze ook bij een kerk). Zij zijn als het kaf, dat de wind verstrooit. Daarom houden de goddelozen geen stand in het gericht, noch de zondaars in de vergadering der rechtvaardigen. Want de HERE kent de weg der rechtvaardigen, maar de weg der goddelozen zal vergaan.”

Goede werken moeten gedaan, niet geteld worden. Maar wat zijn goede werken? Niet die door kerkelijke of menselijke wetten voorgeschreven worden. Ook niet, die op gewoonten gegrond zijn. De roomse kerk heeft heel wat werken goed genoemd, waarvan de HERE en de Schrift niet weet: zoveel kaarsjes branden, een bedevaart ondernemen naar een heilige plaats, zoveel rozenhoedjes bidden of weesgegroetjes enz. Dat zal mogelijk in de roomse kerken ook wel verleden tijd zijn. Maar ook gereformeerde goede werken hadden soms met echt goede werken niets te maken. Daaraan hoeft ik geen woord te verspillen.

Goed zijn werken, die naar Gods Wet zijn. Waarin de HERE Zijn wil ons heeft bekend gemaakt. Bij die Wet denken we onwillekeurig aan de tien geboden of tien woorden. Ons van jongsaf aan bekend. Zó bekend, dat we bij het horen voorlezen elke zondagmorgen,

eigenlijk niet eens meer luisteren! We spitzen onze oren alleen als de voorlezer in de war raakt of zich vergist! Maar de wil van de HERE is niet alleen in die 10 woorden bekend gemaakt. Het Oude Testament is vol van aanwijzingen voor ons leven, die om die 10 geboden zijn gegroepeerd. Ik voor mij zou wel willen, dat ter afwisseling ook andere gedeelten van de Wet en de Profeten werden voorgelezen in de samenkomst van de gemeente. En nog meer zou ik wensen, dat die Wet werd voorgelezen, zoals die door de Here Jezus is verdiept, vervuld en verbreed. Bij het horen van de 10 geboden kunnen we ons nogal gerust stellen. We dienen toch geen afgoden? Aan beelden dienst maken we ons toch niet schuldig? We vloeken niet en moorden niet en plegen geen echtbreuk. We zijn toch geen dieven en moordenaars? Nu dan.

Veel moeilijker krijgen we het als we luisteren naar de aanwijzingen van de Here Jezus. Zoals we die vinden bijv. in de Bergrede. In Mattheus 5-7 en in kortere vorm in Lukas 6. Ook het Oude Testament leert ons al wel, dat we ons niet mogen troosten met de overweging, dat we geen moordenaars of echtbrekers zijn. Maar veel duidelijker blijkt dat uit de Evangelische aanwijzing voor ons leven van de Here Jezus. Als ik het wel heb wisten „wij Gereformeerden” met die Bergrede eigenlijk geen raad. Zeker, die Bergrede was een kenbron voor onze ellende. Tot op de collegebanken toe is mij geleerd, dat Matth. 5-7 nog behoorden tot de „wettische bedeling”. Ze leerden ons hoe verdorven en hoe verloren wij zijn. Ze leerden ons de toevlucht nemen tot Jezus Christus als onze Verlosser. Die heel de Wet voor ons volbracht heeft. Maar mij is op de catechisatie en op de Universiteit niet geleerd, dat de Bergrede is een regel voor wat wij noemen het „leven der dankbaarheid”. En dat is het stellig wel. Zonder enige twijfel. Leerlingen van de Here Jezus zijn gelukkig te prijzen. Hij Zelf noemt hen zalig. Maar dat geluk zal alleen hun deel zijn en blijven als ze Zijn aanwijzingen niet maar horen, doch doen!

Zalig zijn alle discipelen en discipelinnen van Jezus Christus. Ze zijn arm — vaak aan geld en goed — maar zeker van geest: ze hebben geen noten op hun zang. Ze treuren om eigen toestand en die van de wereld. Ze zijn zachtmoedig en nederig van hart. Zo is Hij en zo maakt Hij hen door Zijn Woord en Geest. Ze hongeren en dorsten naar gerechtigheid, naar een wereld van heil en recht. Ze zijn barmhartig. Rein van hart. Ze stichten vrede en haten twist. Ze worden vaak verdrukt,

soms vervolgd. Omdat ze als rechtvaardigen leven. Maar ook als ze worden gesmaad en verdrukt om de gerechtigheid, dan zijn ze zalig, gelukkig. En hun loon is groot in de hemelen. Wat hier gezegd wordt van Jezus' leerlingen geldt in volkomenheid van Hem Zelf. Hij was dat alles volmaakt. Maar Hij geeft dat ook aan zijn discipelen. Maar die gaven meteen ook opdracht. Zo zijn ze en zo mogen ze meer en meer worden. In navolging van hun Here.

Wat zullen de oren geklapperd hebben toen ze hoorden: Jullie bent het zout voor de mensheid! Wee als het zout z'n kracht verliest. Jullie bent het licht der wereld. Laat het licht dan stralen. Jullie bent een stad op een berg, die niet verborgen kan blijven. Daarmee zegt onze Heiland, wat Hij aan ons geeft, maar meteen wat Hij ons opdraagt. Zo mogen we zijn en dat moeten we zijn.

Leerlingen en navolgers van Christus moeten maar niet denken, dat Hij is gekomen om de Wet en de Profeten af te schaffen. Hij is gekomen om de Wet te vervullen. D.w.z.: te volmaken, te verdiepen. Zelf heeft Hij volmaakt de wil van de Vader volbracht. Maar ook heeft Hij voor de discipelen van alle tijden duidelijk gemaakt, wat de hoogte en diepte en breedte van de Wet des HEREN is voor heel het leven. Voor de praktijk van alle dag. Schriftgeleerden en Farizeeën van alle tijden hebben getracht aan de klem van Gods geboden te ontkomen. Ze waren meesters in het vinden van allerlei mazen in het net van de Wet. Maar onze gerechtigheid, d.w.z. onze goede werken, moeten „meer” zijn dan die van Farizeeën en Schriftgeleerden. Anders staan we buiten het Koninkrijk Gods! Dat zeg ik niet, maar onze hoogste Profeet en Leraar!

En dan volgen er voorbeelden, hoe de Here Jezus de geboden vol-maakt. Door en voor de ouden, door de rabbijnen en voor het volk was geleerd: Gij zult niet doden. Wie dat toch doet vervalt aan het gerecht. Jawel zegt de Heiland, maar de doodslag komt voort uit het hart. Wie z'n broeder haat is al een doodslager. En wie op z'n naaste toornig is staat schuldig aan het zesde gebod. En wie z'n naaste uitscheldt is bezig met z'n woorden de broeder dood te slaan. Heeft een broeder iets tegen u? Verzoen u met hem, eer ge uw gave de HERE aanbiedt. Wees vriendelijk en welgezinnd en laat het niet tot een rechtszaak komen. Zó diep en zó hoog en zó breed is de Wet des HEREN. Wel iets om een weekje over na te denken.

C. VEENHOF — KAMPEN

Persschouw

„Verwetenschappelijking van de theologie”

(3)

In een volgend artikel houdt prof. Van 't Spijker zich bezig met de minachting voor een degelijke wetenschappelijke opleiding van de predikanten die onder „do-

persen” en alle mogelijke andere „spiritualisten”¹⁾ gevonden werd en nog steeds gevonden wordt. Hij zegt daarover het volgende:

De Reformatie heeft op veel fronten tegelijk moeten strijden. Eén van de linies lag daar, waar de dopersen hun aanvallen richtten op de hervormden. Zij hebben daarbij allerlei motieven gehanteerd, die mogelijk alle wel te herleiden zijn tot één grondmotief. Maar daarover gaat het nu niet. Wat ons nu bezig houdt is het verwijt dat altijd weer opnieuw gehoord werd van de kant der

1) Spiritualisten zijn „geestdrijvers”, mensen die het geschreven Woord van God in feite verachten. Veelal noemen ze werk van Gods Geest wat niets anders is dan wat uit hun eigen geest opkomt!

dopersen en spiritualisten: de reformatoren zouden niet radicaal genoeg zijn in hun hervormingspogingen en dit zou met name ook hieraan te wijten zijn, dat zij voor de Heilige Geest geen ruimte lieten. De Geest werkte immers onmiddellijk. Weliswaar nam het Woord daarbij een bepaalde plaats in, maar dit Woord had geen betekenis zonder de Geest. En bestudering van het Woord was ook ten enenmale vruchteloos, wanneer de Heilige Geest daarbij niet de Leidsman was.

Dit laatste was een goed uitgangspunt. De enige uitlegger van de Schrift is de Geest die het Woord gegeven heeft. Een schriftuurlijke theologie is altijd een pneumatologische theologie en omgekeerd: Woord en Geest behoren bijeen. Maar al te vaak heeft men dit uit het oog verloren.

Maar de grote fout die de dopersen maakten lag hierin, dat zij over de aard van het werk van de Heilige Geest niet recht gevoelden. De Heilige Geest gebruikte immers de middelen. En een van de middelen die noodzakelijk zijn voor het verstaan van de Schrift is de wetenschap, eerst de wetenschap van de taal, dan ook de wetenschap van de bijbelse oudheidkunde, verder de wetenschap van de geschiedenis van de kerk en ook die, waarin de totaliteit van hetgeen de Schrift ons leert wordt samengevat. Van deze gedachte waren de dopersen wars.

Zij spraken smalend over de fabrieken waar theologen werden opgeleid, over de schriftgeleerden die wel de letter van de Schrift verstonden, maar die de diepe geestelijke zin ervan niet hadden begrepen, enzovoorts. Zij dreven op een exemplarische manier de spot met allen die

een degelijke theologische opleiding had genoten. Wie argumenten en redeneringen wil zoeken om de theologie in discrediet te brengen kan hier terecht. Het is overigens opmerkelijk hoe hun taal en uitdrukkingwijze tot op de dag van vandaag actueel is: wanneer men heden-daagse bestrijders hoort van een gedegen opleiding in hun argumentatie kan men zich er over verbazen, dat hun beoogtrant dikwijls dezelfde is als die van de oude dopersen. Er is inderdaad niets nieuws onder de zon.

Natuurlijk mag men niet vergeten, dat in sommige opzichten de dopersen wel eens een gevoelige plek raakten, b.v. wanneer zij op wezen, dat letterkennis beslist onvoldoende is. En evenmin mag het ons ontgaan dat juist onder hen, gezien de sociale laag waaruit de meesten van hen stamden, tal van eenvoudige en oprechte mensen te vinden waren, die pastoraal gezien door de kerk in de kou waren gezet en die daarom in hun eigen kringen het heil zochten te beleven. Het gebrek aan werkelijk pastoraat heeft velen van hen in een verkeerde richting gedreven, zoals ook vandaag wel geschiedt. Maar over het algemeen waren het mensen, die van huis uit kritisch stonden tegenover de theologische wetenschap.

Opmerkelijk is nu, dat de reformatoren hun rechtvaardige verlangens hebben gehonoreerd. Zij hebben de nadruk gelegd op de noodzakelijkheid van het geloof en van de liefde en van de vreeze des Heren bij de bestudering van de bijbel en bij de toerusting tot het ambt. Maar zij hebben tegelijkertijd ontkend dat dit zou betekenen, dat men bij voorbaat afwijzend zou moeten staan tegenover de theologische opleiding als zodanig. Integendeel, zij hebben allen op hun eigen manier bepleit dat de dienaren des Woords een gedegen toerusting zouden ontvangen tot het ambt in de gemeente. Want — ook daarin is een werkelijk verschil van benadering met de dopersen — zij hebben een toerusting gewild van het ambt in de gemeente. Ieder lid van de gemeente heeft een eigen taak. Maar de ambtsdragers hebben in het bijzonder een taak om de gemeente te bouwen in het geloof. Dit geschiedt door het Woord. En dit Woord moet onderzocht en gepredikt worden.

Het eerste voorbeeld is dat van de reformator in Bazel, *Oecolampadius*. Naar het voorbeeld in Zürich was ook hij begonnen met het verklaren van de bijbel in het kader van een toerusting tot het dienstbetoon in de gemeente. Tal van kleine en eenvoudige commentaren hebben we daaraan te danken. In zijn verklaring van het evangelie naar Mattheus lezen we bij de roeping van de discipelen, dat de Here hen als eenvoudige mensen riep, omdat het gezag van het evangelie in de begintijd door hun prediking bevestigd zou worden. Maar, zo zegt *Oecolampadius*, nu is die begintijd voorbij. En wij hebben vandaag nodig om aan te dringen op de ijverige bestudering van de Schriften. Daarbij mag men de bestudering van de letteren en de schone kunsten niet veronachtzamen. „Het is niet naar de bedoeling van Christus, dat we in onze tijden aflaten van de studie der talen”.

Wie de eenvoudige verklaringen van *Oecolampadius* leest gevoelt welk een diepe ernst achter zijn arbeid schuilt. Hier is een man bezig die met inzet van alle krachten zich bezig houdt met de Schriften en die daarbij alle hulpmiddelen te baat neemt.

Het tweede voorbeeld betreft Martin Bucer, de reformator van Straatsburg.

Hij heeft zich ingezet voor een voorbeeldige opleiding tot de dienst des Woords. Zijn commentaren zijn tekenen van grote, omvangrijke en diepgaande geleerdheid. Hij beschikte over kennis van de talen als weinigen. Wie zijn commentaar op de Psalmen inziert bemerkt dat hij alles wat er in zijn dagen aan rabbijnse uitlegging van de Schrift bestond tot zijn beschikking had en dat hij er ook ijverig gebruik van maakte. Hij citeert de joodse scholen van uitleggers, hij vergelijkt met de oud-griekse wijsheid, hij is belesen als weinigen in de kerkvaders, en hij hanteert het alles als een machtig middel om de Schrift te verstaan. Bucers verklaring van de evangelieën die drie drukken beleefde en die wel zijn levenswerk is genoemd is een toonbeeld van brede kennis van heel het gebied der theologie, terwijl zijn verklaring op de brief aan de Romeinen een van de sterkste theologische werken is uit heel de tijd van de Reformatie. Bucer heeft zich fel verzet tegen de afkeer van de anabaptisten tegen de wetenschap. Hij heeft getracht hen te overtuigen. Dikwijls tevergeefs. Maar aan dit alles hebben we enkele duidelijke uitspraken te danken over de noodzakelijkheid van een degelijke opleiding tot de dienst des Woords. Het is voor hem een vorm van God verzoeken, wanneer men de studie veronachtzaamt bij de prediking van het Woord: „Zo verzoeken zij, die aange-steld zijn om het volk te onderwijzen en om de Schriften zeer nauwgezet te verklaren, de Here, wanneer zij verzuimen de talen te leren, terwijl ze intussen zich er op beroemen, dat de letter doodt...”. Bucer laakt hun handelwijze, die veelal samenhangt met luiheid!

Wie Bucers ontwerpen voor een theologische school in Straatsburg leest, en deze vergelijkt met zijn plan voor een theologische opleiding in Bonn, komt diep onder de indruk van wat hij nodig achtte. Het is leerzaam om er zich in te verdiepen.

Het laatste voorbeeld is dat van Calvin, in menig opzicht leerling van Bucer, ook wat deze zaak betreft. Het proefschrift van H. H. Kuyper over de opleiding tot de dienst des Woords bij de gereformeerden ('s-Gravenhage 1891) moge voor een groot deel een pleidooi zijn ter verdediging van de opvattingen van zijn vader, dr A. Kuyper, inzake de universitaire vorming van de toekomstige dienaren des Woords, het bevat daarbij toch een schat aan gegevens over de opvattingen van Calvin. En dit wordt uit deze studie wel duidelijk, dat Calvin aan de opleiding de hoogste eisen stelde. We vinden zijn voorstellen in de „leges academiae Genevensis”, de academische wetten van de universiteit van Genève. Drie hoogleraren onderwijzen in 't Hebreuws, het Grieks en in de rhetorica. Twee theologische professoren hebben als taak de Schriften te verklaren. Calvin en Beza gaven exegese en zij deden dit op een manier die voorbeeldig genoemd moet worden. Zij bieden een grammatische exegese, zodat we weten wat er staat. En tegelijk is het een theologische exegese, zodat het Schriftwoord in zijn diepe en geweldige betekenis wordt duidelijk gemaakt. En zowel bij Calvin als bij Beza spreekt theologische eruditie daarbij een zo duidelijke taal, dat we er ook vandaag nog zeer van onder de indruk komen. Men doet tekort aan het karakter en aan de kwaliteit van dit onderwijs, wanneer men min of meer verachtend zegt: het was alleen maar theologie rondom de bijbel. Dat was het inderdaad: bijbelse theologie. Wat wil reformatische theologie anders zijn? Maar het was meer dan wat men van-

daag verstaat onder: alleen maar het bijbelwoord en geen theologie. Dit is een onderscheiding die aan de Reformatie vreemd is. Tenzij men het woord theologie gebruikt in de zin van filosofische theologie, die een zelfstandig leven gaat leiden naast de Schrift. Ja, daar stelde de Reformatie zich tegen op. Maar overigens, wie theologie wil leren, verdiepe zich in de exegetische arbeid der Reformatie.

Wie dit echt heeft gedaan zal 't met Van 't Spijker volkomen eens zijn.

En vooral in dat éne, voornaamste dat men, om het Woord Gods te kunnen bedienen aan de gemeente, de Schrift in de grondtalen — hebreuws en grieks — goed moet kunnen lezen.

Kerknieuws

Rijsbergen — De voorganger van de gemeente te Rijsbergen, br J. van Katwijk, die sinds 29 maart 1959 genoemde kerk heeft gediend, heeft een beroep aangenomen naar de vrije gereformeerde kerk te Wolvega.

Onderstaande brief werd door de Raad van de Kerk te Bunschoten-Spakenburg verzonden aan de zgn. „Tehuis-Gemeente” te Groningen:

Aan de kerkeraad van de Gereformeerde Kerk te Groningen
p.a.: De Eerwaarde Heer C. v. Leeuwen
De Waterkant 20
TYNAALD (gem. VRIES)

Weleerwaarde en Eerwaarde Heren en Broeders,

Tijdens de kerkeraadsvergadering stelde één van de ambtsdragers voor instemming te betuigen met het schrijven, dat de kerkeraad van onze zusterkerk te Enschede-Noord d.d. 18 mei jl. u zond. Eenstemmig besloot de kerkeraad daartoe. Met dit schrijven doet de raad u dit weten.

De kerkeraad betuigt deze instemming en doet u dit weten — broeders — niet om u te betuttelen noch om over u te willen heersen, maar — zoals de raad van de kerk te Enschede-Noord het u in zijn brief reeds voorhoudt — terwille van het behoud van de eenheid der kerk en de dienst aan de broederschap. Dit moet u reeds véél waard zijn.

Bovendien zijn hier vragen aan de orde rond de exegese van de Heilige Schrift, die — zeker in een tijd, waarin de betrouwbaarheid van het Woord van onze God ernstig wordt aangevochten — zeer zorgvuldige overweging vragen niet slechts door een enkele kerk, maar door alle kerken, die erkennen hun eenheid te vinden in het zich buigen voor het Woord en belijden naar het Woord.

Vanuit deze overwegingen verzoekt de kerkeraad u met klem: neemt uw besluit het ambt van ouderling en diaken open te stellen voor de vrouw terug!

Met de hartelijke bede dat de Heere u de mildheid en wijsheid schenke bij de over-

weging van dit schrijven, wil de kerkeraad u graag zijn christelijke groet doen toekomen.

Namens hem,

w.g.

(H. van Ommen, praeses h.t.)
(W. Meester, scriba h.t.)

Christelijke Gereformeerde Kerken

Op dinsdag 16 augustus jl. is in de Ichthuskerk te Hoogeveen de Generale Synode van de Chr. Gereformeerde Kerken in Nederland geopend.

Op het agendum komen weinig instructies voor, slechts vier. Hiervan gaan er dan nog twee over financiële aangelegenheden. Ds J. H. Velema uit Nunspeet vraagt naar aanleiding daarvan in „De Wakker” of er een zekere gelatenheid over het kerkelijk leven gekomen is. Het ziet er naar uit, dat het punt, dat handelt over het kerkdied, het meest discussie zal vragen in de begonnen synode. Deputaten voor de eredienst stellen de synode voor alle 115 bijbellieden uit het Nieuwe Liedboek voor de Kerken aan te merken als „berijmde Schriftgedeelten” als bedoeld in art. 69 van de kerkorde en dus vrij te geven voor het gebruik in de kerkdiensten. De Partikuliere Synode van het Noorden gaat verder en wil ook het vrije lied invoeren.

De synode staat opnieuw voor de vraag of de chr. geref. kerken lid zullen blijven van de Internationale Raad van Christelijke Kerken (ICCC). De Deputaten voor de eenheid van gereformeerde belijders stellen, dat er hún inziens geen waarborgen zijn, dat aan bepaalde voorwaarden, door een vorige synode geformuleerd, wordt voldaan. Verder komt de gemeenschappelijke verklaring, die de commissies uit de chr. geref. kerken en uit de gereformeerde kerken (vrijgemaakt buiten verband) gezamenlijk hebben opgesteld over de toeëigening des heils, aan de orde. Op de synodetafel ligt ook een brief van de „binnenverbanders” over de onderlinge verhouding, die de moderamenleden van de laatstgehouden gen. synode van de gereformeerde kerken (vrijgem. binnen verband) graag willen komen toelichten. Het curatorium stelt de synode voor een doktoraal-opleiding aan de Apeldoornse Theologische Hogeschool in te stellen. Deputaten evangelisatie vragen opnieuw een predikant te mogen aanstellen voor het toerustingswerk. Deputaten emeritikas voelen niet voor de instelling van een verplichte emeritaatsleeftijd voor predikanten.

De chr. geref. synode telt 52 afgevaardigden, van wie 27 voor het eerst synodelid zijn. Van de predikanten is de jongste 33 en de oudste 72 jaar. De gemiddelde leeftijd van de predikanten is 47 jaar.

Tot synodepraeses werd gekozen Ds K. Boersma te Hoogeveen. Ds J. H. Velema te Nunspeet, die de vorige synode in 1974 presideerde, is nu assessor geworden, terwijl Ds H. van der Schaaf te Dordrecht-Zuid en Ds P. N. Ribbers te Aalsmeer resp. eerste en tweede scriba werden. Het synodewerk is in commissies verdeeld. Het eigenlijke werk zal van 6 tot 9 en van 20 tot 25 september plaatsvinden.

Enkele kleine zaken zijn reeds afgehandeld. De synode heeft de CDA-fractie in de Tweede Kamer een telegram gezonden en daarin haar waardering uitgesproken voor de standvastigheid van de fractie inzake de abortus.

Dalfsen — In het kerkblad „Onder de

Lelie" is de briefwisseling gepubliceerd, die plaatsvond tussen de raad van de Gereformeerde kerk (binnen verband) en die van de Gereformeerde kerk (buiten verband) te Dalfsen. Aanleiding hiertoe was de uitnodiging van onze kerkeraad aan de binnenverbandse broeders om te verschijnen op de receptie d.d. 19 mei 1976 t.g.v. de kennismaking met de nieuwe predikant, ds D. K. Smit en zijn familie. Het is ondoenlijk de hele korrespondentie een plaats te bieden in deze kerknieuwsrubriek. Toch willen wij er een paar puntjes uitlichten ter nadere informatie van onze lezers.

De binnenverbandse broeders delen mee aan bovengenoemd verzoek niet te kunnen voldoen. Zij stellen, dat de buitenverbanders, die zij overigens als hooggeachte broeders betitelen, zich hebben afgescheiden en achten dit op grond van art. 28 N.G.B. een hoogst ernstige aanlegelijkheid. Zij benadrukken voorts, dat zij niet van de buitenverbandse broeders eisen, dat zij voor hen op de knieën gaan. „Voor iedereen, die metterdaad staat op de grondslag van het Woord van God, zoals dat wordt nagesproken in de Drie Formulieren van Eigheid, was en is er in de Geref. kerk te Dalfsen een volwaardige plaats." De binnenverbanders appelleren in hun brief op Christus' wil tot plaatselijke kerkelijke eenheid van allen, die Hem waarachtig liefhebben en zij stellen de buitenverbanders de vraag: „Durft u vol te houden, dat u zoudt zondigen tegen God wanneer u weer met ons zoudt gaan vergaderen?" Over bezwaren tegen bepaalde zaken in de binnenverbandse kerken wil men best t.z.t. praten, maar nu gaat het om deze vraag. Tot zover uit de brief van de binnenverbandse kerkeraad d.d. 17 mei 1976. De volgende keer hopen wij een samenvatting te geven van het antwoord, dat onze kerkeraad gegeven heeft. O.M.

ADRESSEN

De naam van de praeses van de Raad van de kerk te Arnhem is niet: W. Koes, maar: W. Kats.

NIEUWS UIT BREDER KRING

Scheuring in Carters thuiskerk

Plains (VS) — De onenigheid in president Carters thuiskerk, de baptistengemeente in zijn geboortedorp Plains, heeft haar dieptepunt bereikt. De gemeente is in tweeën gespleten.

Plains ligt in Georgia, in het diepe zuiden van de Verenigde Staten. Als zoveel andere plaatselijke kerken daar accepteerde het plaatselijke kerkje alleen blanken als leden. Dat was een doorn in het oog van dominee Bruce Edwards. In zijn streven naar rassenintegratie kreeg de dominee de krachtige steun van diaken Jimmy Carter, die van de moeilijkheden in zijn kerk geen narigheid tijdens zijn strijd om het presidentschap wenste. Onder het waakzame oog van de wereldpers kregen Edwards en Carter het er vorig jaar door, dat zwarten lid mochten worden. De reactie kwam in februari van dit jaar. De oppositie dwong Edwards zijn ambt neer te leggen. Inmiddels heeft hij een beroep naar Honolulu aangenomen.

Vijftig aanhangers van dominee Edwards hebben zich nu afgescheiden en een nieuwe gemeente gesticht. Een vorige predikant van Plains, Fred Collins, is voorganger van de nieuwe gemeente geworden.

Carter zelf wil niet zeggen, naar welke kerk hij zal gaan, als hij een zondag in Plains is. „Tragisch" is alles, wat hij

over de kerkscheuring wilde loslaten. De president is nu lid van een baptistengemeente in Washington, waar hij af en toe een zondagsschoolklas leidt. (Overgenomen uit: „Trouw")

VAKANTIEPREKEN

Wie in de zomervakantie wel eens in Berner Oberland logeert, weet dat in Unterseen/Interlaken elke zondag kerk-

Heidelbergse Catechismus, Zondag 1

Zondagnacht is in het ziekenhuis te Emmeloord overleden, ten gevolge van een droevig ongeval, onze lieve vriend

H. J. Mulder

oud 68 jaar.

Gewoond hebbende te Amsterdam.

„Het hart des mensen overdenkt zijn weg,
maar de Here bestiert zijn gang."
Spr. 16:9

M. KOFFEMAN-NENTJES
en kinderen

Urk, 21 augustus 1977
Wijk 8, nr. 55

Voorlopig nog: Ziekenhuis Emmeloord.

Verschenen:

Politieke partijen over abortus,

de abortusparagrafen verzameld van CDA-PvdA-VVD-PPR-CPN-D66-DS70-SGP-BP-GPV-PSP-RKPN-RPF door Henk Hoksbergen en samengevat in een handig boekje.

Per ex. f 3,80 en bij 5 stuks f 17,50 (incl. porto).

Bestellen via gironr. 2720701 t.n.v. H. v. d. Velde, de Lijnbaan 58, Bedum, met vermelding ..ex. pol. par. abortus.

Drukkerij „Steenbergen"

Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukkerij

ZEIST - TELEFOON 03404 - 12452

diensten in de nederlandse taal worden gehouden, waarin ds J. C. Romijn van Unterseen voorgaat.

Deze vakantiekerk is voor velen een vast begrip geworden. Jammer is alleen, dat er geen kerkgebouw beschikbaar is, dat alle belangstellenden kan bevatten. Op verzoek van velen zijn thans een aantal preken uitgegeven.

Vermoedelijk willen vele leden van de vakantiekerk in Berner Oberland deze preken in hun bezit hebben.

Overigens kan ik ze ook aan anderen aanbevelen. Er wordt wel eens geklaagd,

dat er vaak zo dor en vervelend gepreekt wordt. Ik weet niet, of dat verrijkt wel gerechtvaardigd is. Deze preken zijn in elk geval allerminst saai. Ze zijn „uit het leven gegrepen".

En wat nog belangrijker is, ze geven Schriftgetrouwe prediking.

Er zijn twee boekjes verschenen „Op bergen en in dalen" en „Naar een verland". Elk bevat drie preken. De prijs is f 2,50 per deel. U kunt ze bestellen bij T. Hey, Brinkstraat 14, Bennekom, tel. 04340-08389.

J. Meulink

Rectificatie

Ik hef mijn ogen op naar de bergen:
vanwaar zal mijn hulp komen?
Mijn hulp is van de Here,
die hemel en aarde gemaakt heeft.
Hij zal niet toelaten, dat uw voet wankelt,
uw Bewaarder zal niet sluimeren.
Zie, de Bewaarder van Israël
sluimert noch slaapt.
De Here is uw Bewaarder,
de Here is uw schaduw aan uw rechterhand.
De zon zal u des daags niet steken,
noch de maan des nachts.
De Here zal u bewaren voor alle kwaad,
Hij zal uw ziel bewaren.
De Here zal uw uitgang en uw ingang bewaren
van nu aan tot in eeuwigheid.

Psalm 121

Op 15 juli is bij Sitasjaure in Lapland door een ongeluk om het leven gekomen onze lieve

MIEKE

Met de woorden van bovenstaand „gedicht" heeft zij, onder de indruk van Gods machtige schepping, op de zondag vóórdat zij door haar hemelse Vader werd thuisgehaald, haar toekomstverwachting beleden.

B. VAN STRATEN
H. VAN STRATEN-VAN DER HOEVEN
SIETSKE en WIM
JAN WILLEM en TINEKE
JAN HENDRIK

's-Gravenhage, 23 juli 1977
Goudreinetstraat 578

De begrafenis heeft op 29 juli te Amsterdam plaats gevonden.

Geef uw vrienden een getuigenis —
WIJ BIEDEN U GRATIS:

15 ex. van HET EVANGELIE VAN MARCUS

gedrukt op dik wil glanspapier, in twee kleuren, met tal van toelichtende teksten uit het Oude en Nieuwe Testament.

BON Naam:
Adres:

verlangt 15 ex. EVANGELIE VAN MARCUS
(ik wens Statenvert. — Nwe. Vert. (aanduiden))

Deze „BON" sturen naar
J. K. Overbeeke, Elisabethlaan 71, 2600-Berchem-Antwerpen.

**STICHTING
VERENIGDE
UITVAARTFONDSEN
IN NEDERLAND**

ONZE STICHTING MAAKT GEEN WINST

Ze is een Stichting, welke de gemeenschap wil dienen en het algemeen belang bij haar maatschappelijk streven als uitgangspunt neemt.

Een zestig jaar ervaring stelt haar in staat u een compleet pakket verzekeringen aan te bieden, met als sterkste troef haar lage premies, die gedurende de gehele looptijd onveranderd blijven.

Tevens verzorgt zij begrafenissen (ook voor niet verzekerden.)

Voor inlichtingen kunt u zich wenden tot haar kantoor Enschede, Haaksbergerstraat 231 hoek Geffertsingel, telefoon 053-31 95 35 - 32 36 93.

Kantooruren 8.30-12.30 - 13.30-17.00 uur.